

KAPEL, De, vergaderplaats van Vlaamsgezinde jongeren te Antwerpen omstreeks de eeuwwisseling.

De Kapel was oorspronkelijk de kapel van het in 1656 gestichte godshuis Lantschot aan de Falconrui te Antwerpen. Ze werd in de loop van de jaren 1890 door Frans Franck, zijn broer Charles en Emmanuel de Bom ontdekt en door F. Franck onmiddellijk gehuurd en ingericht tot een gezellige vergaderplaats voor de kring Studie, die onder leiding van zijn broer Louis Franck de beste Vlaamsgezinde elementen van het Antwerps atheneum bundelde. Tot de kern, waartoe behalve de gebroeders Franck en De Bom, onder meer ook Maurits Basse en Jan van Menten behoorden, traden spoedig nog andere vrienden toe, onder wie Charles Mertens, Richard Baseleer, Lodewijk Mortelmans, Jef van Overloop, Victor Resseleer en de jonge Lode Baekelmans.

Omstreeks de eeuwwisseling reeds was De Kapel geworden tot een voor het toenmalige Antwerpen uniek centrum van progressief intellectueel leven. De animator was F. Franck. Op zijn initiatief werden tentoonstellingen (bijvoorbeeld de eerste van Evert Larock en Baseleer) en muziekavonden georganiseerd, waar Mortelmans bij voorkeur werk van César Franck, Robert Schumann en Russische componisten dirigeerde. Schrijvers en geleerden van gezag onderhielden er een vaak woelig maar steeds geestdriftig publiek over de meest uiteenlopende onderwerpen uit de toenmalige artistieke, filosofische en politieke actualiteit (Emile Vandervelde, Edmond Picard, Julius Mac Leod, August Vermeylen, Paul Hamelius, Elisée Reclus, L. Franck, Frederik van Eeden en anderen), terwijl zowel in het Frans schrijvende als Vlaamse auteurs er uit eigen werk voorlazen (bijvoorbeeld Stijn Streuvels, Prosper van Langendonck (1862-1920), Emile Verhaeren, Georges Eekhoud, Camille Lemonnier). Het publiek was zeer gemengd. De Kapel stond open voor eenieder die belangstelling toonde, zodat men er, naast lieden uit de gegoede stand, ook dokwerkers en handwerkslieden uit de nabijgelegen havenbuurt kon aantreffen. Op zondagmorgen vervulde De Kapel de functie van volkshogeschool en werden er, onder meer door Vermeylen, Frits Sano, Gustaaf Schamelhout, Van Eeden en Mac Leod, geregeld lessen gegeven, waarvoor men bij de drukker-boekhandelaar Jan Madou in Deurne gratis toegangskaarten kon krijgen.

De activiteiten van De Kapel namen tijdens het eerste decennium van de 20ste eeuw bestendig toe en gaven aanleiding tot nieuwe en nog groter opgezette initiatieven. Wederom onder impuls van F. Franck groeiden de door De Kapel georganiseerde concertavonden uit tot de Maatschappij der Nieuwe Concerten onder leiding van Mortelmans, terwijl de plastische kunstenaars zich groepeerden in Kunst van Heden, genootschap voor moderne schilder- en beeldhouwkunst. Beide organisaties waren voor de verdere evolutie van het culturele leven in Vlaanderen tijdens de eerste helft van de 20ste eeuw toonaangevend.

LITERATUUR: A.J.J. Delen, 'De Kapel (eenige herinneringen)', in *Lode Baekelmans ter eere* 1945, I, 1946, p. 144-4151; – *In memoriam Frans Franck*, 1933; – J. Moulaert, *Rood en zwart. De anarchistische beweging in België 1880-1914*, 1995.

ILLUSTRATIE(S), zie: links-radicalisme.

LAETITIA JANSSEUNE* EN LUC VANDEWEYER